

DEBAT

begge retninger, og dette er grunden til, at Philip Lauritzen bemærkning om, at der ingen principiel forskel er på at beskæftige sig med Eisenstein og Reenberg, i hukommelsen bliver til, at der ingen forskel er på Eisenstein og Reenberg!

Ikke uden grund, for i sit næste indlæg fortsætter Lauritzen: »Man har altid affejtet de såkaldte trivialfilm... Selvfølgelig honorerer de ikke de etablerede kunstneriske kriterier, men hvem siger for det første, at de er særlig gode, og for det andet bør de i et studium kun betragtes som en delkultur. Vi må frem til at acceptere, at der trives flere delkulturer inden for vort kulturmønster, og at de alle er lige relevante. Det kan ikke være meningen, at vi skal acceptere det kulturelle pyramidesystem, som bl. a. de fleste avisers kultursider er udtryk for.«

»De bør i et studium betragtes som en delkultur...« Ja, men i hvilket studium? Det psykologisk-sociologiske naturligvis! Her er de lige relevante, men også kun her, absolut ikke i det æstetiske.

Lidt længere nede siger Claus Ib Olsen til Jungersen: »... Og du er imod, at alt gøres lige. Men dette er da netop den videnskabelige metode. Indtil noget andet er bevist, må alt opfattes lige.«

Helt rigtigt, bare ikke når man som her sammenblander æstetik med sociologi.

For mens sociologien arbejder med at beskrive faktisk forefundne tilstande på bestemte tidspunkter, beskæftiger æstetiken sig med det kunstneriske udtryks udvikling gennem tiderne.

Og her står vi ved et faktum, som i denne (som i næsten alle) kunstdiskussioner er overset: at kunsten udvikler sig af sig selv (muligvis inden for politisk afstakne rammer), og ser vi ikke forskellene i kunstnerisk kvalitet, ser kunstnerne dem og er sig disse forskelle bevidst i deres skaben.

Som hovedregel for vesterlandsk kunst kan anføres, at når en kunstretning er udviklet, så kopiering af højdepunkter begynder at forekomme, forlades den, og en ny opstår. Eksempler fra maler- og billedhuggerkunst er legio.

Denne betragtning medfører, at når Claus Ib Olsen siger, at de film vi (i studiet) har taget fat på, er de, som i forvejen nyder stor kulturel anerkendelse, så vender han spørgsmålet på hovedet!

Det burde have lydt fra både sociologer og æstetikere: »Hvorfor nyder netop denne film så stor kulturel anerkendelse?« Hvad er f. eks. grunden til, at »Dr. Caligaris Kabinet« i snart 50 år er blevet diskuteret (sidst i Sommeruniversitetet!) og beundret eller forkæret, en enlig svale som den er?

Det kulturelle pyramidesystem, som Lauritzen så foragteligt omtaler, er skabt uafhængigt af »seriøse diskussioner ved middagsbordet«, for kunstens, herunder filmkunstens, historie består af en uafbrudt række højdepunkter, hvis man, som det er æstetikerens opgave, skal beskrive dens udvikling. Og trivialfilm bliver derfor aldrig andet end trivialfilm, æstetisk set, hvis man accepterer, at der i en stadig gentagelse af én gang opnåede færdigheder (alle nyskabelser ender som færdigheder/teknik) ligger noget trivielt.

Den filmstuderende æstetikers arbejde bliver så at sige i et materiale, hvor alt fra starten er at betragte som lige, men hans formål bliver at finde forskellene og beskrive eller definere dem så eksakt som muligt. Og det kan ikke blive andet end forskelle i kunstnerisk værdi, når epigonerne skal sies fra!

Og egentlig behøver vi ikke at forske – i hvert fald ikke for filmens skyld. De værdifulde film overlever ved egen hjælp, båret af kunstnerisk inert! Blev den afbrudte »Engen« af Eisenstein ikke trods alt udsendt? Fik Glauber Rocha trods alt ikke lov til at spille »Antonio-das-Mortes« i Cannes? (Vil mon den franske instruktørsammenslutning mon have lagt sig i selen for Reenberg?). Er Buñel (og Picasso for resten) ikke kaldt tilbage til Franco-Spanien?

Men hvordan måle, hvad kunstnerisk kvalitet er? Et spørgsmål til sociologerne/psykologerne: hvorfor ikke, i stedet for at have så travlt med trivialfilm, undersøge hvilke film, der har påvirket andre til aktiv skaben, hvem, hvor mange, hvordan, hvorfor, i stedet for blot at have tiltrukket konsumenter. Og en anden ting: Hvad gør, at en film bliver glemt? Hvorfor i alverden skriver vi så meget om Dreyer, når vi har Alice O'Fredericks? Eller Reenberg for nu at blive i jargonen?

Der er altså nok at tage fat på for begge retninger uden at ty til publikumssikre(?) klicheer som »the establishments selvglade latter« og »pådutning af filmsyn«, for vi står over for en værdiskala, som allerede er etableret, ikke af studerende, knap nok af kritikere, men af kunstværkernes påvirkningsintensitet på tværs af tiden og dens politiske systemer. »Birth of a Nation« er »Birth of an Art« for hver ny generation af cineaster! Og filmstuderende må have til opgave at studere, hvorfor det psykologisk, sociologisk og æstetisk forholder sig således. Dette er det givne materiale!

Naturligvis ligger indvendingerne mod det her fremførte lige om hjørnet! Hvad med tidligere tiders trivialfilm, som nu nyder anerken-

delse: den amerikanske detektivfilm eller frem for alt westerngenren?

Svaret er enkelt, hvis den her anførte tankegang følges konsekvent: genrer som tilsyneladende befandt sig på rent trivialfilmniveau (og næppe selv bevidst nærrede større ambitioner) viste sig at skabe værker, som i kraft af deres kunstneriske indhold (forstået som evne til at påvirke andre varigt) ansporede fremsynede og fremragende teoretikere til analyser, som påviste hvori disse kvaliteter bestod. Måske kan det udtrykkes ved at sige, at disse film via særligt interesserede og evnerige tilskuere etablerede sig selv!

Det forholder sig altså ikke omvendt, som Philip Lauritzen synes at mene!

Herved er vi fremme mod slutningen: æstetikens normative virkning. Lauritzen siger, at vi må bort fra godt/dårligt og grimt/skønt, og han tilføjer, at vi må bort fra denne elfenbensæstetik.

Som så ofte før har han halvvejs ret (og heri består det besnærende ved hans argumentation), for naturligvis må vi væk fra ubegrundede normative domme, men kunstnerisk udvikling grundlægges som sagt på forskelle (og vort sprog er bygget til at registrere dem) – og vil vi ikke erkende disse forskelle, er vi de eneste blinde tilskuere. En paradoks situation. Publikum selv reagerer instinktivt: ved at elske filmene eller ved ikke at gide beskæftige sig med dem. Begge måder er udtryk for en klar normativ stillingtagen, ikke af publikum selv.

Og endelig: Æstetiske vurderinger adskiller sig fra alle andre derede, at de ikke tager deres begyndelse ved nulpunktet – ikke begyndelsen, men slutningen af en genre danner udgangspunktet for vurderingen!

Når Bazin analyserer westerngenren, gør han det ikke, fordi den består af trivialfilm, men fordi den har påvirket ham. Og han undrer sig over den kolossale verdensomspændende popularitet, over hvilken interesse en araber dog kan have af at betragte en gummans genvordigheder i et fjernt og ukendt land – og sætter sig derefter for at finde årsagerne. Æstetisk søger han at begrunde et sociologisk faktum.

Vor opgave bliver det derefter i hans fodspor at undersøge, hvorfor Annelise Reenberg ikke interesserer araberne!

Niels Hougaard

■
Mon det kan gøres fra en minaret? De filmstuderende havde i februar et meget udbytterigt seminar om trivialfilm og man regner med at udgive det fremkomne materiale i nær fremtid. Kosmorama vil da vende tilbage til dette modbydeligt folkelige emne.
Ph. L.

Indlæg til debatsiden skal være redaktionen i hænde senest 10. maj.

TRIVIALFILM

Kosmorama nr. 93 bragte en stort opsat artikel om faget filmkundskab på Københavns Universitet. Den var delt i tre afsnit: Status, Teori og Praksis. Det er om denne sidste del, jeg vil koncentrere mig, ikke alene fordi den på inciterende vis angiver, hvor forskelligt det samme studium kan opfattes inden for undervisningsplanens rammer, men også fordi dette afsnit er med til at skabe fagets ansigt over for et større publikum af filminteresserede, da det her for første gang grundigt drøftes offentligt med henblik på andre end de studerende selv.

Og spørgsmålet er, om faget kan være tjent med (udelukkende) det billede, som diskussionen har frembragt?

Det må nemlig fra begyndelsen slås fast, at faget er delt i to forskellige discipliner: den æstetisk-historiske og den psykologisk-sociologiske, og at ikke samme betragtningmåde gælder for dem begge, tværtimod er de i visse tilfælde i (gavnlig) modsætning til hinanden.

Men i diskussionen sammenblandes argumenter og synspunkter fra